

OŚRODEK DOKUMENTACJI  
ZABYTEKÓW w WARSZAWIE  
KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW  
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A | B | C | D | E | F | G | H | I | J | K | L | M | N | O | P | R | S | T | U | V | W | X | Y | Z |

Nr

8413

1. Obiekt

OBORA (6) W ZESPOLE REZYDENCJONALNYM Z FOLWARKIEM

Mod/5

2. Czas powstania

1898 r.

3. Miejscowość

WYSOKA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja



4. Adres

Wysoka 1, 14 - 411 Rychliki  
działka nr 5/4

nr hipoteczny KW

5. Przynależność administracyjna

województwo warmińsko-mazurskie  
gmina Rychliki  
powiat elbląski

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Hoendorf, Hohendorf

7. Przynależność administracyjna przed  
1 VI 1975

województwo gdańskie  
powiat pasłęcki  
do 1.01.1999 - województwo elbląskie

8. Właściciel i jego adres

AWRSP Elbląg,

9. Użytkownik i jego adres

Gospodarstwo Rolne SP Wysoka

10. Rejestr zabytków

Nr 1684 data 16.05.2000





## 12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Lokowany w średniowieczu majątek w Wysokiej, podobnie jak okoliczne dobra, zmieniał dość często właścicieli. I tak byli nimi w XVI i XVII w. przedstawiciele magnackich rodów Kunheimów, Zehmenów, Lehwaldów, Brederlowów, Denhoffów i Below – Hohendorfów. Ok. 1773 roku dobra przechodzą w ręce Emiliusa Fryderyka Magnusa hr. von Doenhoff, który odkupuje je od rodziny von Brederlow. Emilius von Doenhoff był twórcą najświetniejszego rozkwitu majątku w Wysokiej. Za jego rządów zespół uzyskał przestrzenny kształt czytelny po części do dziś, rozległego zespołu rezydencjalnego z klasycystycznym pałacem, ogromnym folwarkiem i parkiem.

Zespół ostatecznie ukształtował się w pierwszej dekadzie XIX wieku, kiedy właścicielem majątku był Gustaw Skirl. Pochodzące z przełomu XVIII i XIX w. budynki inwentarskie zostały rozebrane i w ich miejscu wzniesiono nowoczesne, murowane obiekty o dużej kubaturze i wysokim stopniu funkcjonalności. Zapewne pierwszym budynkiem inwentarskim z nowobudowanych była duża obora (6) posiadająca bardzo reprezentacyjną formę, wzniesiona w 1898 roku (data na chorągiewce wiatrowej). Według ustnych informacji mieszkańców Wysokiej była to stajnia z ujeżdżalnią, jednak konstrukcja obiektu nie potwierdza tej informacji, ponieważ wysokość parteru nie odpowiada takiej funkcji. Nie znana jest też rola wieży budynku. Być może znajdował się tam zbiornik wody ze studni artezyjskiej, która ponoć istniała w obrębie budynku. W latach 60-tych przed wejściem głównym od południa zbudowano parterowy aneks z wiatą od zachodu. Od 1998 r. – obora jest nieużytkowana. Budowla eklektyczna z cechami neogotyku. Autor projektu i budowniczy nie są znani.

## 13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacja, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

**SYTUACJA** – zespół rezydencjonalny z folwarkiem w Wysokiej położony jest na terenie krainy historycznej Pogórze (niem. *Oberland*), ok. 13 km. na zachód od Pasłęka, przy lokalnej drodze z Jelonek do Starego Dolna. Obora (6) usytuowana w północnej pierzei zabudowy dziedzica folwarcznego (B), w jednej linii zabudowy z chlewną (7), w pobliżu cieku wodnego stanowiącego zachodnią granicę parku z siedliskiem pałacu. Budynek wzniesiony na płaskim terenie, wokół wybrukowanym, od południowego wschodu nowa droga gospodarcza wyłożona betonowymi płytami.

**MATERIAŁ:** fundamenty – z ciosanych kamieni polnych i z cegły licowej, odsadzka zaznaczona profilowaną cegłą licową, zagłębienia nie badano; ściany zewnętrzne – murowane z cegły ceramicznej, licowej w wątku krzyżkowym, spoina prowadzona starannie, cementowo – wapienna, górna konsygnacja wieży w konstrukcji ryglowej, wypełnienie z białej cegły; ściany wewnętrzne – prowizoryczne, deskowe, w wieży – ryglowe;

**STROPY I SKLEPIENIA:** sklepienie ceglane, tynkowane, odcinkowe na stalowych podciągach wspartych żeliwnymi kolumnami o cylindrycznych głowicach; nad wrotami od wschodu i zachodu – ceglane lunety, w wieży – strop belkowy, deskowany;

**WIEŻBA DACHOWA:** konstrukcja drewniana, krokwiowo – płatwiowa, w wieży – ustrój storczykowy z wiszącym storczykiem, oparta na masywnych słupach niższej kondygnacji;

**DACH:** nad korpusem - dwuspadowy, spłaszczony, kryty papą bitumiczną; nad wieżą – czterospadowy, kryty karpiówką na zakładkę, gąsior ceramiczne, glazurowane z dekoracyjnymi zaczepami, dach zwieńczony blaszanymi sterczynkami i wysoką iglicą z formą puklowanej wazy w podstawie, wyżej - nodusa i kwiatonu; chorągiewka ażurowa z datą 1898;

**SCHODY:** na wieżę i poddasze – metalowe, spiralne z duszą, stopnie metalowe, poręcz metalowa, przyścienna, jednostronna; na wyższą kondygnację wieży – drewniane, drabinowe;

**POSADZKI I PODŁOGI:** na parterze – wylewka betonowa na pierwotnej posadzce ceglanej, na poddaszu i wieży – posadzki ceglane i podłogi nagie,

**DRZWI:** wrota w elewacjach szczytowych – dwuskrzydłowe, deskowo – szpagowe z zastrzałami, nadświetle przeszklone, zwieńczone łukiem pełnym podkreślonym wąskim, ceglanym gzymsem, lico desek żłobione w formie pionowych korytek, zawiasy pasowe na całą szerokość skrzydeł, zamykane na skobel; nadświetle z promienistym, drobnym układem szczeblin; stolarka metalowa; wrota w elewacji północnej – dwuskrzydłowe, umieszczone w zagłębionych odrzwiach zwieńczonych odcinkowo (łęk podkreślony pionowym układem cegieł), skrzydła deskowo – szpagowe z zastrzałami, zawiasy pasowe na szerokość skrzydła, zamykane na skobel; wrota załadunkowe w elewacjach wzdłużnych – dwuskrzydłowe, zwieńczone odcinkowo, umieszczone w zagłębionych otworach, deskowo – szpagowe z zastrzałami, brak zamka, zewnętrzna listwa przemykowa, parapet kamienny; drzwi główne w ryzalicie – dwuskrzydłowe, metalowe (współczesne);

**OKNA:** we wszystkich elewacjach typowe dla budynków inwentarskich przełomu XIX i XX wieku okna w kształcie pionowych prostokątów, zwieńczone odcinkowo, łęk podkreślony pionowym układem cegieł i wąskim ceglanym gzymsem, parapet szeroki, spadzisty - kamienny, stolarka – metalowa dwudzielna kratownica, przeszklona, z drobnym podziałem na kwadratowe kwatery; górne skrzydło uchylne;

Cd. na wkładce nr 1



<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 7500 m<sup>3</sup></p>	<p>15. Powierzchnia</p> <p>zabudowy: 1107 m<sup>2</sup> + 48 m<sup>2</sup> (aneks) użytkowa: 2300 m<sup>2</sup> + 48 m<sup>2</sup> (aneks)</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>obora</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>nieużywana</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Po 1945 roku budynek użytkowany zgodnie z przeznaczeniem, w latach 60-tych XX w. dobudowano aneks od południa przysłaniając portal wejściowy. Remonty prowadzone były sporadycznie. Brak dokumentacji na powyższe prace.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan techniczny budynku jest średni, nie występują zagrożenia konstrukcyjne murów,  <u>Fundamenty</u> – stan dobry,  <u>Ściany zewnętrzne</u> – stan dobry, ubytki murów wieży,  <u>Ściany wewnętrzne</u> – stan średni,  <u>Sklepienia i stropy</u> – stan zły, zawilgocone, odpadający tynki, stropy wieży z ubytkami, zagrzybione,  <u>Wieżba dachowa</u> – elementy zużyte, zawilgocone, zagrzybione,  <u>Dach</u> – stan średni, częściowo nieszczelne pokrycie,  <u>Podłogi i posadzki</u> - wylewka spękana z ubytkami, podłogi na wyższych kondygnacjach z dużymi ubytkami,  <u>Schody</u> – stan bardzo zły, skorodowane, częściowo zarwane,  <u>Stolarka</u> – stan średni, kratownice okienne skorodowane, brak części szklenia, wrota i drzwi – zużyte deskowanie, duże ubytki, prowizoryczne naprawy,  <u>Instalacje</u> – stan średni,</p> <hr/> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Postulowana ochrona poprzez wpis do rejestru wraz z całym zespołem ( w zakresie bryły). Konieczny remont kapitalny z wymianą więźby i pokrycia dachowego.</p>	



21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowania) –

24. Uwagi różne –

25. Opracował

tekst

**Maria Gawryluk, listopad 1999 r.**  
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki

**Maria Gawryluk, listopad 1999 r.**  
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotograf.

**Maria Gawryluk, listopad 1999 r.**  
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów **Muzeum Rolnictwa i Przemysłu Rolnego w Szreniawie**

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

22. Bibliografia:

Brak bezpośredniej, informacje ogólne – karta zespołu rezydencjonalnego w Wysokiej.

1. Mapa topograficzna z 1937 roku w skali 1:25 000,
2. Mapa topograficzna z 1937 roku w skali 1:100 000,

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsca przechowania, sygnatury) –

26. Załączniki

wkładki nr 1 - 6



1. Miejscowość  WYSOKA	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) OBORA (6) W ZESPOLE FOLWARCZNYM	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)  cd opisu, rzut przyziemia,
------------------------------	--	--

## cd. rybryki nr 13 (opis)

**PLAN:** budynek wzniesiony na planie prostokąta, oś wzdłużna wschód - zachód; wyodrębniony fundament, od południa ryzalit wejściowy z klatką schodową, wtórnie zabudowany współczesnym aneksem. Układ wnętrza symetryczny, wtórnie podzielony w połowie drewnianymi ścianami. W osi głównej północ - południe szerokie przejście między czterema segmentami ganków paszowych, w osi wschód zachód kolejne, węższe przejście. Każdy z ciągów ganków w części północnej dostępny zewnętrznymi wrotami.

**BRYŁA:** budynek dwukondygnacyjny na wysokim cokole, niepodpiwniczony, nakryty spłaszczonym, dwuspadowym dachem, na osi głównej od południa kwadratowa w rzucie wieża wtopiona w korpus budynku, zwieńczona czterospadowym dachem z iglicą. Od południa wieża wyrzalizowana, w przyziemiu portal wejściowy z dwuspadowym daszkiem, w dolnej części zabudowany współczesnym parterowym aneksem nakrytym płaskim dachem.

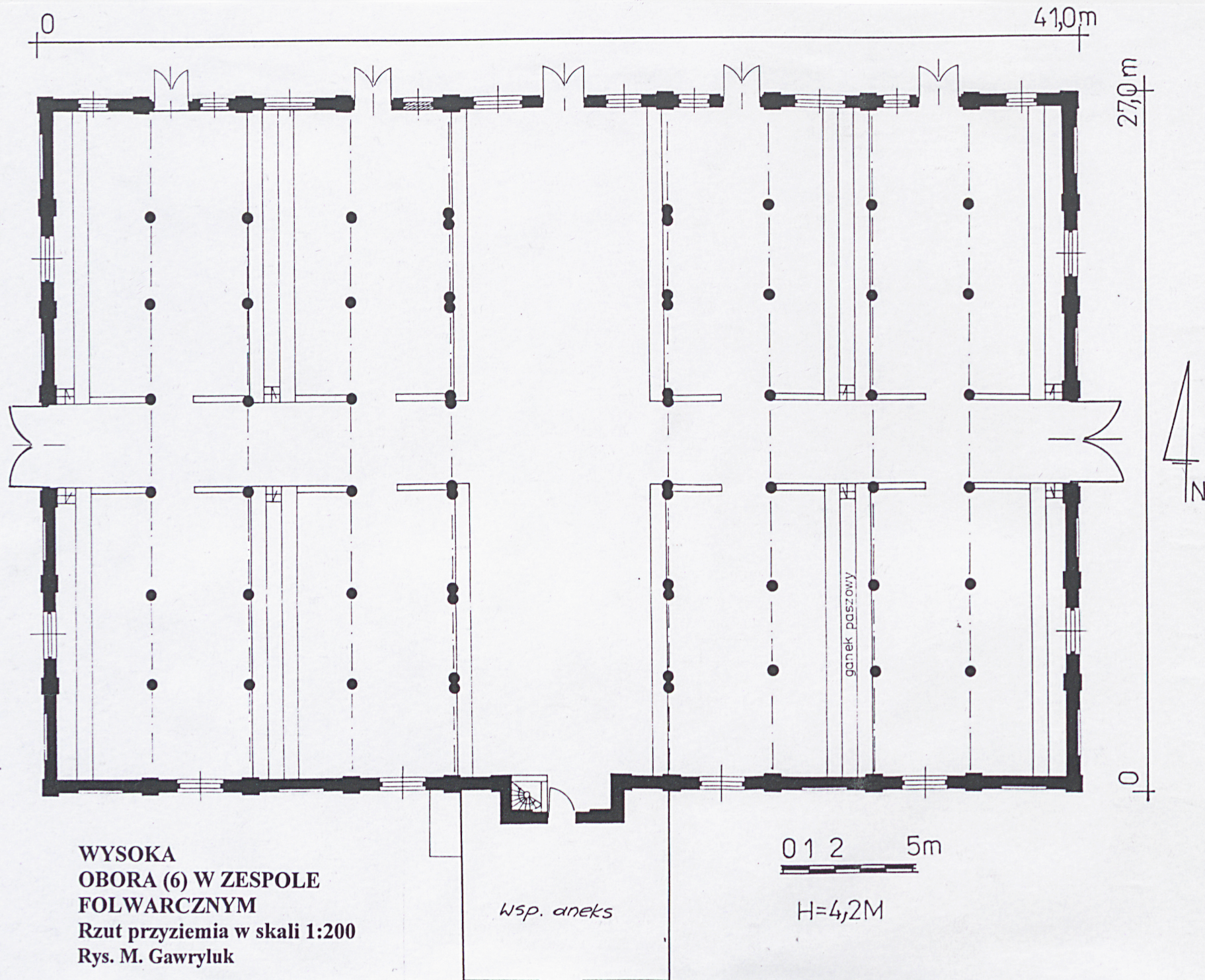
**ELEWACJE:** korpusu obory z cegły licowej z detalem ceglany i kamiennym, górna kondygnacja wieży – ryglowa, aneks współczesny tynkowany i malowany na białe. Południowa – frontowa, wzdłużna, symetryczna, 9 –osiowa z wyrzalizowaną wieżą i portalem wejściowym na osi, przysłoniętym parterowym wtórnym aneksem. Dwupoziomowa z odsadzką kamiennego fundamentu podkreślona profilem ceglany, artykulacja pionowa elewacji wyznaczona szerokimi lizenami, między którymi osie okienne, w których naprzemiennie blendy i okna z kamiennymi parapetami. Podział kondygnacji wyznaczony odcinkami kamiennego gzymsu (różowy wapień) z profilem simy podkreślonego ceramicznym, glazurowanym ćwierćwałkiem. W górnej kondygnacji po dwa otwory ładunkowe w 2,3 oraz 7 i 8 osi posadowione bezpośrednio nad oknami parteru, przerywające odcinki gzymsu międzykondygnacyjnego. Poddasze doświetlone i wentylowane okrągłymi otworami wypełnionymi odcinkiem kamionkowej rury. Na lizenach umieszczone zamocowanie podciągów sklepienia w postaci przyśrubowanych, kutych krzyży równoramiennych. Elewację wieńczy podokapowy gzyms ceglany schodkowy. Okap dachu wysunięty, oparty na dekoracyjnie zaciosanych końcówkach krokwi. Elewacja wieży z cegły licowej, w ostatniej kondygnacji ryglowa z prostokątnym rysunkiem rygla i wypełnieniem z białej cegły ceramicznej. Lekko nadwieszona kondygnacja wsparta na dekoracyjnie zaciosanych końcówkach krokwi, pod którymi kordonowy fryz z glazurowanej cegły. Okap wieży wysunięty, odeskowany. Portal wejściowy, przysłonięty w dolnej partii aneksem, wyżej uskokowy, zwieńczony odcinkowo, supraporta drzwi tynkowana z dwoma ceglanymi filarkami dzielącymi ją na trzy kwatery. Portal zadaszony – daszek dwuspadowy w konstrukcji drewnianej z pazdurem i sterczyną w formie kwiatonu, pokryty blachą przechodzącą na elewację, wycinaną w schodki. Północna wzdłużna, symetryczna, 15 – osiowa, rozwiązana podobnie do frontowej (identyczny detal), w przesłach wyznaczonych przez lizeny umieszczone naprzemiennie – szerokie okno oraz wrota i wąskie okno. Wschodnia – szczytowa, symetryczna, siedmioosiowa, dekoracja identyczna jak w elewacjach wzdłużnych; na osi wysokie, dwuskrzydłowe wrota z nadświetlem zwieńczonym łukiem pełnym (obecnie zamurowane), w przesłach wyznaczonych lizenami naprzemiennie umieszczone blendy i okna niższe, niż w elewacjach wzdłużnych; w górnej kondygnacji w dwóch skrajnych przesłach z każdej strony okulusy, w środkowych po dwa wąskie otwory zwieńczone odcinkowo. Pod szerokim okapem niewielkie, okrągłe otwory wentylacyjne. Zachodnia – identyczna ze wschodnią, różnicę stanowi zachowane przeszklenie nadświetla wrót.

**INSTALACJE:** wodociągowa, elektryczna (odłączone), pozostałości przedwojennej instalacji elektrycznej w postaci haków z izolatorami,

**WNĘTRZE I WYPOSAŻENIE:** układ wnętrza zachowany z ciągami ganków paszowych złożonych z ceglanych, wąskich podestów ze stopniami od strony przejścia, ceramicznych koryt i żeliwnych, ruchomych poidel. Zachowane inne trwałe elementy wyposażenia – żeliwne kolumny ( w rzędach środkowych – zdwojone) oraz spiralne schody z duszą prowadzące na wieżę i poddasze.

Wkładkę założył: Maria Gawryluk, listopad 1999.







1. Miejscowość WYSOKA	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) OBORA (6) W ZESPOLE FOLWARCZNYM	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) spis zdjęć, zdjęcia, plan sytuacyjny,
--------------------------	--	---

*Spis zdjęć:*

1. Widok od południowego zachodu,
2. Elewacja frontowa,
3. Narożnik południowo – wschodni,
4. Narożnik południowo – zachodni,
5. Narożnik północno – zachodni,
6. Elewacja północna,
7. Elewacja zachodnia,
8. Elewacja wschodnia,
9. Fragment elewacji południowej z wieżą,
10. Fragment elewacji południowej z portalem,
11. Zadaszenie portalu,
12. Górna kondygnacja wieży,
13. Wrota załadunkowe w elewacji południowej,
14. Wrota w elewacji wschodniej,
15. Wrota w elewacji zachodniej,
16. Wnętrze w kierunku zachodnim,
17. Wnętrze – sklepienie,
18. Ganek paszowy,
19. Wrota zachodnie od wnętrza,
20. Schody na wieżę i poddasze,
21. Schody na górną kondygnację wieży,
22. Konstrukcja wnętrza wieży,
23. Dach i więźba wieży od wnętrza,
24. II kondygnacja wieży,
25. Ścianka ryglowa wieży – wnętrze,
26. – 27. Konstrukcja więźby wieży,



2.



3.



WYSOKA pow. elbląski  
ZESPÓŁ REZYDENCJONALNY  
Plan sytuacyjny  
Rys. M. Gawryluk

LEGENDA:

1. siedlisko palacu
2. dom nr 1
3. dom nr 2
4. dom nr 3
5. magazyn
6. obora I
7. chlewnia
8. obora II
9. obora III (w ruinie)
10. stodoła
11. dom nr 4
12. kuźnia
13. dom bez numeru (opuszczony)
14. budynek gospodarczy
15. dom nr 5
16. dom nr 6
17. zagroda nr 7 (współczesna)
18. dom nr 8
19. dom nr 9
20. dom nr 10
21. dom nr 12
22. dom nr 13
23. dom nr 14
24. dom nr 15
25. dom nr 16
26. dom nr 17
27. dom nr 18
28. cieleśnik
29. bukaciarnia (współczesna)
30. magazyny (współczesne)
31. altana ogrodowa
- A. Folwark I
- B. Folwark II
- C. Kolonia robotników I
- D. Kolonia robotników II
- E. Stawy
- F. Grobla
- G. Osiedle (współczesne)
- H. Cmentarz
- I. Park

- budynki historyczne
- budynki nowe
- budynki nieistniejące
- wjazd do zespołu
- starodrzew
- misa fontanny
- mostek, przepust
- jaz
- brama
- ogrodzenie stawu





1. Miejscowość

WYSOKA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

OBORA (6) W ZESPOLE  
FOLWARCZNYM

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

mapa topograficzna z 1937 r. w skali 1:100 000, zdjęcia



4.



5.





6.



8.



7.



9.



1. Miejscowość

WYSOKA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

OBORA (6) W ZESPOLE  
FOLWARCZNYM

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniające)

mapa topograficzna z 1937 r. w skali 1:25 000, zdjęcia



10.



11.



12.



13.

Wkładkę założył: Maria Gawryluk, listopad 1999.





14.



15.



19.



16.



17



1. Miejscowość WYSOKA	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) OBORA (6) W ZESPOLE FOLWARCZNYM	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniające) zdjęcia
--------------------------	--	---



18.



20.



21.





23.



24.



25.



26.



1. Miejscowość WYSOKA	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) OBORA (6) W ZESPOLE FOLWARCZNYM	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) zdjęcia
--------------------------	--	---



27.



28.